

Christiansen B. (2003). **Sykepleieryrket. I spenningsfeltet mellom rolle og person: en analyse av fire sykepleierstudenters læringsforløp.** Universitetet i Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

Anmeldt af: *Lisbeth Uhrenfeldt*. Ph.d. studerende. Institut for sygeplejevidenskab. Aarhus Universitet.

Bogen er et partsindlæg i en tid med stigende fokus på, hvad personen og personligheden betyder for den professionelle rolle ikke mindst i sygeplejefaget. Emne og indhold er skrevet i forlængelse af en pædagogisk tradition, som også Lave & Wenger, Nielsen & Kvale og Schön skriver indenfor. En afhandling til dr. Polit.-graden danner baggrund for denne monografi, der henvender sig til ph.d.-studerende inden for det uddannelsespolitiske – og sygeplejeteoretiske felt. Men andre, der er interesseret i kvalitativ metode eller læringsforløb, vil også kunne få udbytte af at læse bogen.

Fordelt på otte kapitler beskrives: sygepleje som et fagområde i forandring, uddannelse med forskellige uddannelsesarenaer, hvad det er, der skal læres, en mikroanalyse af fire sygeplejestuderendes læringsforløb, det der kendetegner de situationer, hvor studerende lærer at udforme sygeplejerskerollen, hvad der kendetegner den enkeltes læringsforløb, særpræg og fællestræk i de studerendes udformning af sygeplejerskerollen og afslutningsvis, hvad analysen af de studerendes læringsforløb viser. Bogen kan læses i en metodedel, der består af kapitlerne 1-4, og en resultatdel omhandlende kapitlerne 5-8.

Undersøgelsens hovedpointe er den betydning, det har for en professions socialisering at videreføre fagets traditioner og at sætte dem ind i fornyende sammenhænge.

Som kvalitativ forsker viser Christiansen i del 1 sit valg af et longitudinelt design med den hensigt at følge de samme informanter over en lang periode, over år, og hvor menneskelig udvikling står i fokus. En mikroanalyse vælges for at få indsigt i, hvordan sygeplejerskerollen udformes i en levet sygeplejesituation. Handlinger i sygeplejepraksis indebærer både verbale og kropslige udtryk og må som meningsbærende hændelser forstås som sociale og kommunikative handlinger. Kroppens evne til at udtrykke sig kan sige mere end verbale udsagn, eller de kan sætte udsagn ind i en meningssammenhæng.

Som sygeplejeforsker viser Christiansen sin tilknytning til den læringsopfattelse, der blandt andet findes hos Dewey, Lave & Wenger og Kvale & Nielsen. Desuden knyttes der an til sygeplejeforskerne Patricia Benner og Kari Martinsen og med dem filosofen Maurice Merleau-Ponty. Og i forhold til den moderne verden vi befinder os i: Anthony Giddens, Berger & Luckmann blandt flere andre.

I kapitlerne 5-8 præsenteres data og forskningsresultaterne igennem beskrivelser af de frem-analyserede kendetegn og fællestræk ved sygeplejestuderende.

På baggrund af den måde, de sygeplejestuderende indgår i patient-relationer, og gennem de forhold, der karakteriserer deres læringsforløb, præsenterer forskeren de fire ”studentertyper” Ruth, Marte, Aline og Mari.

Efter en kort præsentation af Ruth får vi indsigt i elementer af den praktiske sygepleje, der foregår mellem Ruth og udvalgte patienter ved morgenvask i seng eller morgenbad. Ruth kommenterer selv sin indsats, ligesom patienten kommer til orde i fortællingen.

Marte skal varetage morgenplejen af en patient, hvor der skal foregå komplicerede sygepleje-opgaver. Forud har hun fået flere instruktioner, og patientens kontaktsygeplejerske deltager for at hjælpe Marte, men det er Martes opgave at lede seancen. Det er en kompliceret opgave, idet patienten ikke har sin fulde førlighed, og det kræver specielle hensyn. Kontaktsygeplejersken er med som den, der kender patienten særlig godt, og den der kan bremse Marte, der hvor hendes handling eksempelvis er generende for en patient med en lammet arm. Derved opstår der vejledningssituationer undervejs.

Aline observeres under sit samarbejde med en kvinde, der skal vaskes om morgenen. Kvinden er indforstået med, at det er en læresituation for Aline, men hun anerkender samtidig det gode håndelag, Aline bevidst viser. Aline er bevidst om den specielle situation, det er for en patient at vaske sig forneden, mens en anden iagttager, og at det er mere svært for en patient, der kommer hjemmefra end for den, der allerede er vant til at blive hjulpet fx i en plejebolig. Aline kommenterer det at arbejde med forskellige lugte fra menneskets forskellige kropsåbninger, og hvordan hun takler det professionelt. Hun tydeliggør vigtigheden af at observere huden uden tøj på og forebygge skader, når patienten sidder eller ligger meget.

Mari er lidt ældre end de tre første studerende. Hun har barn, og hun har tidligere været ansat i en børnehave. Mari har en personlig modenhed, der gør sig gældende i hendes relation til patienterne, hun er bevidst om ikke kun at give, men også at være med til at skabe situationer, hvor de giver, og hun modtager. Der er situationer, hvor Mari kan virke moderlig og tager over.

Efter præsentationen af de fire studerende analyserer Christiansen i kapitel 6, hvad der karakteriserer den enkeltes læringsforløb med fokus på, hvordan de mestrer det relationelle, plejerutinen og kontaktsygeplejerskens betydning. Det følges op i kapitel 7, hvor særpræg og fælles-træk inden for relationen til patienten analyseres og beskrives. Det gælder forhold, som hvordan en personlig og professionel optræden skabes i forhold til patienten, ved brug af en dramaturgisk bevidsthed, fokus på plejerutine, eksempler på hvordan den sygeplejestuderende takler asymmetri hos patienten, bedømmelse af brugen af svag paternalisme og intimitet i en særegen kontekst med mulighed for gensidig forlegenhed, og med fordring til den studerendes evne til at mestre denne.

I det afsluttende kapitel 8 beskrives, hvad det er, analysen af studenternes læringsforløb viser. Ved at deltage erfarer den studerende, om egen optræden er i sammenhæng med gældende faglige normer. Ved at få tilbagemelding i det naturlige læringsmiljø gøres de sygeplejestuderende opmærksom på, hvordan deres personlige stil kan tilpasses plejekonteksten med den hensigt at gøre indsatsen mere professionel. Deltagelsen i reelle patientsituationer giver de studerende mulighed for at udvikle en fleksibel brug af egne plejekundskaber. Deltagelse giver de studerende mulighed for at udvikle håndelaget, og de får både øvelse og erfaring. Den sanselige indsigt hos de studerende øges, når de erfarer betydningen af, hvordan deres omgang med en andens krop påvirker den anden. Det opnås gennem en mangfoldighed af indtryk: ansigtsudtryk, kropsholdning, åndedræt, samtalens indhold og mængde, patientens aktivitet. Kroppens udskillelser er ofte forbundet med blufærdighed, studerende, der konfronteres med de intime sider af patienternes liv, må overskride deres subjektive tendens til at reagere med forlegenhed eller væmmelse. Det ser ud til, de indøver teknikker, der gør det muligt for dem at beherske de forskellige lugte- og synsindtryk.

Bogens svaghed er samtidig dens styrke, den er detaljeret, og den fremtræder i sin opbygning som en tungere tekst, idet den er formuleret som en afhandling, men styrken er samtidig den indsigt, detaljen giver i, hvordan forskeren er nået frem til sine konklusioner.